

biti zapućen a ne imati nigdje i nikada svratište niti se nadati ikomu svomu ravno je nevjerojatnomu bezličnomu. I još jednom se glasno pitam: *Kako Ana uspijeva ljudski trajati i u(do)trajati* u toj tako velikoj pustoši, bez odjeka, *bez igdje ikoga*, bez susreta sa svojim, bez ikakva i ičijega susret-noga odjeka, svojtnoga *nemira, zanosa ili boja?* (*Nitko moj*, str. 43). Na ovo čovjek ostaje nijem, bezimni neosobni svjedok, šutljiv, zatečen, a možda i *izgubljen na svomu putu, sasvim bliz nikome (svome)*.

Likovna obrada, s mnogo zanimljivih crteža *Snježane Đirić-Lunić*, po-govor g. (fra) *Ante Čavke* te tehničko uređenje (fra) *Ante Branka Periše*, dostojno i dostojanstveno prate pjesme, te svatko na svoj način ulijeva pouzdanje i približuje nam to *daleko i rijetko ljudsko*, i dostojno nadopunjuju *Aninu radost*, što je mogla tako reći ono što odavno, ustrajno i tako lijepo *nosi* - to *toplo*, životno, nezaboravno bilno, kroz svoju riječ, znak i titraj. Držim da prva hrvatska privatna knjižnica ATTRA Vrši-Mulo-Zadar (knjiga 2) ljudski ulaže u ovo izdanje, kojemu se osobno radujem, toplo preporučam, te držim da je i nezanimljiv doprinos i suvremenomu hrvatskom pjesništvu. Stoga: svima hvala za ovu prigodu i za ovaj ljudski doživljaj.

Vlade Lozić

PROSJAK BOŽJI

Uz život i djelo Davida Marije Turoldo

Život i djelo, nedavno preminulog svećenika i pjesnika, *Davida Marije Turoldo* (1916-1992) mogao bi se, možda, ponajbolje opisati sintagmom: "prosjak Božji". Uostalom, to je i jedan od podnaslova njegove posljednje pjesničke zbirke (*Me notti con Gohelet* - *Moje noći s Propovjednikom*, Garzanti, Milano 1992), u kojoj na osebujan, pjesnički način proživljava iskustvo dviju potresnih svetopisamskih knjiga: Propovjednika i Joba. Ako je svetopisamska istina da je život "ispraznost nad ispraznošću i sve je ispraznost" (usp. Prop 1,2) i ako je "patnja život ljudski na zemlji" (usp. Job 7,1), je li ipak moguće pronaći u tom nesretnom životu zraku svjetla, trak nade u koju se može cijeli život osloniti s pouzdanjem u bolje, unatoč iskustvu zla, nesreće i patnje koje nas svednevice pritišće. Taj trak nade nije nitko drugi do li sam Krist "u kojemu Job nikada ne prestaje plakati".

Sam Turoldo piše, baš na samom kraju svojega životnoga puta: "Vraćam se Jobu, jer ne mogu živjeti bez njega. Osjećam da je moje vrijeme, kao i svako vrijeme, vrijeme Jobovo, i da - ako se to ne primjećuje - to je samo radi nesvjesnosti i iluzija (...). Na neki način, Jobova je riječ nužna kao i Kristova: njegova je riječ zemlje, a Kristova neba (...). Dapače, dok se ne smučujem s Kristom, koji je, koliko čovjek, toliko i Bog; poistovjećujem se s Jobom i s njegovom poviješću, koja je neizbježna i moja povijest trajno ponavljana u protoku moje krvi iz dana u dan nagrtzane mukom, i u ovom mesu određenom za crve, određenom za prah, da bi se ponovo, u novom obliku složilo u očekivanju da svojim očima ugledam svojeg Spasitelja" (*Me notti*, 64).

Autor se ne trudi razrješiti Jobovu zagonetku razumnom spoznajom smislenosti patnje, nego u Božjoj šutnji, koja na neki način uokviruje Jobov problem, traži dublji, religiozno-mistički smisao i patnje i samog postojanja:

"O Jobe, ti si naš razum pribijen na drvo
glas mračnog Oceana
šuma opustošenih

Ali ja neću biti četvrti prijatelj
naklapati beskorisne teologije
oko tvog spomenika od praha

samo ću sjesti između pjesme i pjesme
slušati i tvoje jauke
odrone strahotne šutnje."

(*Mie notti*, 65)

David Maria Turoldo rodio se 1916. u Coderno, Friuli, Italija. Svećenik i redovnik družbe *Slugu Marijinih*. Nakon studija filozofije petnaest je godina proboravio u Milanu, sudjelujući u pokretu otpora s nekolicinom istomišljenika okupljenih u grupu *L'Uomo* (Čovjek). U to vrijeme započinje i svoju desetogodišnju propovjedničku službu u milanskoj katedrali (1943-1953), po kojoj će postati glasovit u cijeloj Italiji. Skupa sa p. Camillom De Piaz ustanovit će i kulturni katolički krug *Put Slugu* (*Corsia dei Servi*). Posljednjih će trideset godina proboraviti uglavnom u samostanu svoje redovničke zajednice u rodnom mjestu pape Ivana XXIII, Sotto Il Monte, gdje će ga, na službi priora samostana, zateći i smrt. Kroz sve to vrijeme vodio je i centar za ekumenske studije pod nazivom *Centro Studi Ecumenici Giovanni XXIII*. Svoje djelovanje p. Turoldo neće pak ograničiti samo na vođenje rečenog Centra i na klasično propovijedanje Riječi Božje (u crkvi, za vrijeme liturgije), već će, nastojeći što dublje pronijeti kršćansku poruku u svijet, bez bojazni i ustručavanja pisati po novinama i časopisima i sudjelovati u najraznovrsnijim televizijskim emisijama preko kojih će postati poznat kao "kritičko proročka-šavjest svih političko-socijalnih promjena u Italiji", kako ga je okarakterizirao Espedito d'Agostini.

Jedna od karakteristika, kako govorenja tako i pisanja, p. Davida M. Turolda jest da je njegova riječ i nastup, osebujan i nekonformistički, često bio onaj "kamen spoticanja" ili kamenčić koji nemilosrdno žulja one koji u komodnim cipelama nastoje prošetati svijetom noseći na sebi sjajne kršćanske odore i nastojeći na račun autentičnog nasljedovanja Krista promovirati određene (svoje, privatne ili grupne) društvene ili političke ideje.

Uz spomenuto djelovanje D. M. Turolda, jednako je, ako ne i više, značajan njegov umjetnički opus. Radi se o brojnim esejima i kazališnim komadima, pa čak i filmovima, ali je na cijeni ponajviše njegov pjesnički rad, kao i djela koji su negdje na granici između pjesništva, eseja i liturgije. U jednoj takvoj knjizi koja pod naslovom *Neanche Dio puo stare solo*

(Ni Bog ne može biti sam), Piemme, Casele Monferrato 1991, i koja je, među inim, posvećana: "Onima koji ne jedu, ali bivaju pojedeni", a sadrži pjesničku preradu (ili bolje rečeno ponudu) tekstova za liturgijsku zajedničku adoraciju pred Presvetim Sakramentom, i koja nije drugo do li molitva, otkriva se onaj dio duše koju je sveti Toma briljantno pokazao u svojoj *Adoro te devote latens deitas*.

Kao najvažnija djela p. Davida M. Turoldea možemo spomenuti slijedeća: *Da una casa di fango* (Iz kolibe od blata), Milano 1951; *Tempo dello spirito* (Vrijeme duha), Milano 1966; *Lo scandalo della speranza I i II*, GEI, Milano 1984 (Skandal nade I i II; radi se o zbirkama poezije između 1936 i 1984), Ave Maria, GEI, Milano 1984; *Il grande male* (Veliko zlo, pjesme) Mondadori, Milano 1987; u suradnji sa biskupom Helderom Camara *La preghiera dei poveri* (Molitva siromaha), Paoline, Cinisello Balsamo 1987; *Lungo i fiumi...*, (Pokraj rijeka...) Paoline, Cinisello Balsamo 1987, (radi se o pjesničkom prijevodu i komentaru psalama u suradnji s poznatim bibličistom Gianfrancom Ravasi); *Il diavolo sul pinnacolo* (Vrag na vršku), Paoline, Cinisello Balsamo 1988; *Nel segno del TAU* (U znaku TAU), *All'insegna del pesce d'Oro*, Milano 1988, (zbirka pjesama izašla dosad u 8 izdanja); *O sensi miei* (O moji osjećaji, sabrane pjesme), Rizzoli, Milano 1990; *Anche Dio è infelice* (I Bog je nesretan), Piemme, Casale Monferrato 1991; *Canti ultimi* (Posljednje pjesme) Garzanti, Milano 1991.

Za kraj ovog našeg kratkog prikaza izabrali smo jednu Turoldeovu pjesmu iz zbirke *Nel segno del TAU*, za koju nam se čini da slikovito govori upravo o životnoj situaciji koju naš narod i ovi prostori proživljavaju:

I NE TRAŽITI NIŠTA

Zemlja, naprotiv, postaje
sve strahotnija

vrijeme je bolesno
dječaci se više ne igraju

i djevojke nemaju
oči
koje iskre večeri

Pa ni ljubavi se
više ne pjeva
nada je bez glasa
mrtvi su dvostruko mrtvi
u hladnoći ove liturgije

svatko se vraća kući
sve više sam

vrijeme je postati siromasi
da bi pronašli okus kruha
da bi podnijeli svjetlo sunca
da bi vedri prebrodili noć
i pjevali žed košute

o ljudi, skromni ljudi
o da bude nekog
da počuju molitve

koje ne traže ništa

(Nel segno del TAU, 30-31)

Ante Mateljan